

Makalenin Geliş Tarihi: 08.03.2021

1. Hakemin Rapor Tarihi: 06.04.2021

2. Hakemin Rapor Tarihi: 14.04.2021

Kabul Tarihi: 03.05.2021

MODERN SERAMİK SANATINA YANSIYAN YAŞAM EVRELERİ: ADÜ FEN-EDEBİYAT FAKÜLTESİ C BLOKU SERAMİK PANOLARI (Araştırma Makalesi)

Osman ÜLKÜ (*)

Sinan ŞENÇİÇEK (**)

Öz

Dört ana elementin; toprak, su, ateş ve havanın ham madde olarak kullanımıyla elde edilen ve “pişmiş toprak” diye tanımlanan seramik, binlerce yıllık bir süreç içerisinde gelişerek sanata dönüştürülmüştür. Başlangıçta zaruri bir ihtiyaç olarak “zanaat” sonra endüstriyel üretim yöntemiyle elde edilen ürünler, sonraki aşamalarda yeni gelişmelerle desteklenip sanat ile birleştirilerek “Seramik Sanatı” ortaya çıkmıştır. Seramik; Organik olmayan malzemelerin bir araya getirilerek oluşturulduğu bileşimlerin, değişik yöntemlerle şekil verilip sırlanarak veya sırlanmayarak sertleştirilip dayanıklılık kazanan kadar fırınlanması işlemidir. Seramik ürünlerinin tarihsel sürecine bakıldığında, üretildikleri dönemin ve bölgenin sosyal, ekonomik ve kültürel yapısına özgün kap kaçaklar olarak üretilmiş ve üzerleri bu özelliklere göre görsel betimlerle dekore edildikleri görülmektedir. İnsanlar; ihtiyaca yönelik üretilen basit seramik ürünlerden sonra teknik ve becerilerinin gelişimiyle birlikte ürün yelpazesini geliştirmiş ve bu ürünlerin üzerlerini dekoratif örneklerle bezemeyi keşfetmişlerdir. Kap kaçaklar üretilirken parmak bastırarak, elle kazıyarak oluşturulan dekorlar, doğal yollardan elde edilen boyalarla boyanmış ve astar tekniğine ulaşılmıştır. Daha ileriki dönemlerde sırlı malzeme kullanımının keşfedilmesiyle seramik sanatı olgun bir düzeye gelmiştir. Seramik kap üretimi yapılırken öncelik ürünlerin fonksiyonelliğine verilmiş, teknik özelliklerle beraber motif ve dekor işlemleriyle süreç tamamlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Seramik, Çağdaş Mimaride Seramik, Seramik Duvar Panoları, Rölyef, Kuşlar.

*) Dr. Öğr. Üyesi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü, Türk ve İslam Sanatları Anabilim Dalı, (e-posta: oulku@adu.edu.tr).
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2527-3756>

**) Dr. Öğr. Üyesi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim İş Eğitimi Anasanat Dalı, (e-posta: ssencicek@adu.edu.tr).
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7358-0817>

Stages of life Reflected in Modern Ceramic Art

Abstract

Obtained by combining the four basic elements, soil, water, fire and earth, ceramic is also known as “terra cotta” through the millennia has become a form of art. When it first emerged it was “craftsmanship” as a product of indispensable necessity, then it turned to be a product manufactured through industrial means and lastly supported by the developments material science and art became “ceramic art”. Ceramic is an end product of putting inorganic compounds together and baking them to give strength either by enamelling or not. The examination of ceramic products manufactured through centuries has revealed that they have historic, regional, economic and cultural features, design and patterns peculiar to the place where they had been manufactured. Having manufactured the simple crockery to satisfy the needs of daily life, by the developments in their technical skills, they widened the product range and adorned them with decorative elements. During the manufacture process, for decoration craftsmen used the techniques of finger printing, hand carving, and for painting they painted the objects with naturally obtained dyes developing primer technique. By the discovery of enamelling technique in the following periods, ceramic art matured. In the manufacture of ceramic utensils, functionality has the primer significance followed by the application of motifs and ornaments.

Keywords: *Ceramik, Ceramic in Contemporary Architecture, Ceramic Wall Panels, Rölief, Birds.*

Giriş

Kullanım ve estetik bakımdan günlük yaşantımızda birçok alanda kendisine yer bulan seramik, insanlık tarihinin ilk yıllarından itibaren maddi ve manevi kültürün önemli bir parçası olmuş günümüze kadar gelebilmiştir. Seramik “yüksek ısıda pişirilmiş topraktan yapılan vazo, çanak, çömlek vb. nesne” Pano; mimari bir terim olarak hazır bölme ya da cephe elemanı anlamında kullanılmaktadır. Seramik pano, hammaddesi kil olup, çeşitli üretim teknikleri kullanılarak üretilen işlevsel, dekoratif ya da sanatsal amaçlara hizmet eden mimariye bağlı pişmiş toprak ürünler olarak tanımlanmaktadır (Hoşnut, 2006). “Malzemesinde, hamuru ve yapılışı bakımından bir fark bulunmayan bu ürünlerin genel olarak çanak, çömlek, vazo gibi kullanım amaçlı yapıları seramik, mimariye bağlı olarak üretilenleri ise çini olarak adlandırılmaktadır” (Öney, 1992). Günümüzde seramik sanatı, birçok farklı sanat disiplinini bir araya getiren çok yönlü bir sanat olgusuna dönüşmektedir. Seramik sanatında geleneksel öğeleri kullanarak çağdaş yorumlamalar yapmak günümüzde halen kullanılsa da, yeni arayışlar da var olmaktadır. Bu bağlamda çağdaş seramik sanatındaki yeni arayışlar kimi zaman farklı teknik uygulamalarla, kimi zaman seramik malzemenin yanında farklı malzemelerin kullanılmasıyla, kimi zaman da farklı sanat disiplinleri ile birleştirilerek meydana gelmektedir. Çağdaş Seramik Sanatında resimsel anlatıma baktığımızda kimi sanatçılar seramiği adeta bir tuval gibi kullanırken, kimi sanatçılar seramiğin plastikliğini resimsel bir anlatımla ifade etmişlerdir. Seramik

sadece o alanda çalışan sanatçıların değil, geçmişten günümüze birçok alanda çalışan sanatçıların değerlendirdiği malzeme olmuştur. Bu çalışmamızda akademisyen seramik sanatçısı Abdullah Kıvrak'ın Adnan Menderes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, C Blok öğrenci çalışma salonunun doğu ve batı duvarlarına yapmış olduğu seramik rölyefler incelenmiştir.

Araştırma Etiği

Bu Çalışma 2013 yılında akademisyen seramik sanatçısı Abdullah Kıvrak'ın Fen-Edebiyat Fakültesi C Bloku öğrenci Çalışma salonlarının doğu ve batı duvarlarına yaptığı seramik rölyef kaplamalarının incelenmesi amacıyla yapılmış özgün bir çalışmadır. Seramik rölyefleri, yapıldığı dönemin kültür, sanat ve yaşamsal öğelerini yansıtmaktadır. Çalışmamızda mevcut yayınlardan bilimsel atıf kurallarına göre faydalanılmış ve etik kurallarına uygun biçimde hazırlanmıştır.

Seramik Rölyef Sanatı; dört ana elementin; toprak, su, ateş ve havanın ham madde olarak kullanımıyla elde edilen ve “pişmiş toprak” diye tanımlanan seramik, binlerce yıllık bir süreç içerisinde gelişerek sanata dönüştürülmüştür. İlk insanın çamura tırnak ve parmağıyla yaş çamurun üzerinde yaptığı izler süslemenin, yani dekor uygulamalarının başlangıcıdır. Önceden çok basit çizgilerle dekor yapıyordu ve bu çizgiler arka arkaya gelirken bir ritim oluşturuyordu. Binlerce asır bozulmadan günümüze gelen bu seramikler üzerinde bulunan çizgi, yazı, resim ve semboller geçmiş uygarlıkların yaşam tarzları ve kültürel farklılıkları hakkında bilgi edinmemize katkıda bulunmuştur. Daha sonralar desenler zenginleşmiş ve müzelerin çoğunda tarih boyunca sanatçıların kendilerini toprakla nasıl ifade ettiklerini gözleme imkânı sağlamıştır. Üzerindeki teknik ve dekorlar çoğu zaman tarihe ışık tutmuştur. Başlangıçta zaruri bir ihtiyaç olarak “zanaat” sonra endüstriyel üretim yöntemiyle elde edilen ürünler, sonraki aşamalarda yeni gelişmelerle desteklenip sanat ile birleştirilerek “Seramik Sanatı” ortaya çıkmıştır. Seramik; “Organik olmayan malzemelerin bir araya getirilerek oluşturulduğu bileşimlerin, değişik yöntemlerle şekil verilip sırlanarak veya sırlanmayarak sertleştirilip dayanıklılık kazanana kadar fırınlanması işlemidir”(Acarsoy, 1983). İnsanoğlunun kültür ve medeniyete sunduğu en eski ve devamlılığı olan bu toprak pişirme sanatının en erken örnekleri M.Ö. on bin yılına kadar inmektedir. Türkistan-Aşkava (M.Ö 8000), Filistin-Jericho (M.Ö 7000) yıllarına kadar uzanan seramik örnekleri Anadolu'da (M.Ö. 6000) yılına kadar uzanmaktadır. Bitki, hayvan ve insan figürlerinden oluşan seramik kapları üzerindeki resimler, içinde geçen döneminin özelliklerinden kesitler sunan birer belge özelliğindedirler. Tarihi araştırmalara göre Asur ticaret kolonileri çağı ile başlayan seri üretim seramik kaplar ile önemli gelişmeler olmuş, üretilen seramikler ticaret yollarıyla daha geniş bir alana yayılmıştır. Daha çok rölyef ve geometrik bezemeler ile yapılan resimsel anlatımlar, Hititler, Urartular, Lidyalılar, Mikenler ve Frigyalılar döneminde de işlenerek devam ettirilmiştir (Sevim, 2016).

İlk başlarda; seramiğin ana ham maddesi olan ve çamur hamurunu birbirine kaynaştırmada kullanılan balçık, koyu kıvamlı ince taneli çamur birikimlerinden elde edilmektedir.

Elde edilen bu çamurun hazırlanması, seramik hamurunun meydana getirilmesi, toprak ile suyun sonsuz döngüsel işleminden yola çıkılarak geliştirilmiştir. Toprak ve suyun karışımı belirli bir kıvama geldikten sonra elde edilen çamur hamuru ayaklar ile çığnenerek, ellerle dövülerek yoğrulmuş, şekillendirilmiş ve ihtiyaç olan kap kaçaklar elde edilmiştir. Açık havada doğal olarak hazırlanan çamur hamurunu, bilinen ilk teknikle yani elle serbest formda yapılan şekillendirme ile işleyen ustalar daha sonraki dönemlerde eller ile çevrilen torna tezgahlarının gelişimiyle işlemişlerdir. El ile çevrilen torna düzeneği ileriki dönemlerde ayak ile çevrilen torna tezgâhına evrilmiş, sadece ihtiyaç için üretilen kap kaçak yerine daha da sanatsal seramik ürünleri elde edilmeye başlanmıştır. Başlangıçta hazırlanan seramik kapları ve diğer ürünleri açık havada güneşin altında kurutma işlemi odun ve ateşin yardımıyla tandır formunda çukurlarda yapılmaya başlanmıştır. Çok emek isteyen ve sürekli kontrol altında tutularak yapılan bu kurutma işlemi, sanayi devrimi ile teknolojik gelişmelere paralel olarak fırınlama sistemiyle yapılmaya başlanmıştır. Fırınlama tekniğinin geliştirilerek kullanılması ile zamandan tasarruf edilmiş, seramik sanatının çok yönlü bir üretim alanına dönüşmesi sağlanmıştır.

Seramik ürünlerinin tarihsel sürecine bakıldığında, üretildikleri dönemin ve bölgenin sosyal, ekonomik ve kültürel yapısına özgün kap kaçaklar olarak üretilmiş ve üzerleri bu özelliklere göre görsel betimlerle dekore edildikleri görülmektedir. Seramiğin ana maddesi kilin keşfedilmesi ve ateşle buluşturularak işlenmesi, işleme tekniklerinin geliştirilmesi ile başlangıçta ihtiyaç için üretilen basit ve sade ürünler yerlerini fantastik bir arayışa yönelerek seramik sanatına dönüşmüştür. İnsanlar; ihtiyaca yönelik üretilen basit seramik ürünlerden sonra teknik ve becerilerinin gelişimiyle birlikte ürün yelpazesini geliştirmiş ve bu ürünlerin üzerlerini dekoratif örneklerle bezemeyi keşfetmişlerdir. Kap kaçaklar üretilirken parmak bastırarak, elle kazıyarak oluşturulan dekorlar, doğal yollardan elde edilen boyalara boyanmış ve astar tekniğine ulaşılmıştır. Daha ileriki dönemlerde sırlı malzeme kullanımının keşfedilmesiyle seramik sanatı olgun bir düzeye gelmiştir. Seramik kap üretimi yapılırken öncelik ürünlerin fonksiyonelliğine verilmiş, teknik özelliklerle beraber motif ve dekor işlemleriyle süreç tamamlanmıştır. Ürünlerin üzerleri; sanatçısının yaşadığı bölgenin sosyal ve kültürel özelliklerine göre tasarımlarla dekore edilmiştir. Bu tasarımların konuları, sanatçının ve toplumun inanç özellikleri, günlük yaşam yansımaları (sevinç, hüznün gibi), gelenek ve kültürün görsel yansımalarından oluşmaktadır.

İlk başlarda sadece ihtiyaç için üretilen seramik ürünleri, zamanla geliştirilerek birer sanat eserine dönüşmüş ve bir kültürel alan olmuştur. Dünya seramik sanatı içerisinde önemli bir yere sahip olan Anadolu seramik sanatının yaklaşık dokuz bin yıllık bir geçmişi vardır. Özellikle son bin yılı seramik sanatına yön verecek kadar zengin bir birikime sahiptir. Türklerin Anadolu'ya gelirken beraberlerinde getirdikleri çini ve seramik kültürü bu gelişimde önemli bir yer tutmaktadır. Geleneksel Türk seramiğinin ateşle dansını, Orta Asya'dan beri var olan birikimlerini Anadolu seramiği ile harmanlaması sonucu kendine özgü bir tarz oluşturarak ileri derecede gelişmiş bir sanata dönüştürmüştür.

Günümüz Türk Seramik Sanatı; “Cumhuriyet Dönemi ile Anadolu’da gelenekseli oluşturan yapı ve soyut-somut sanat anlayışı dengesi değişmeye başlamış, yeni arayışlar başlamış, Türk seramik sanatının kendi yönünü bulma süreci başlamıştır” (Özen, 1993). “Araştırmacı ve uygulayıcılar; Plastik sanatların gelişmesi, çağdaş sanat düzeyi denilen seviyede olması ve anlatım dilinin oluşması için geleneksele ait birikimlerinde kullanılması yönünde görüş belirtmektedirler” (Kaçar,2016). Cumhuriyet Dönemiyle birlikte Türk seramik sanatı; Avrupa’ya yönelerek, yeni form ve biçimlerini, süsleme çeşitlerini sentezleyerek özgün bir sanat arayışına girmiştir. Batı seramik sanatının Rönesans ve sonrası natüralist yaklaşımları, doğanın titiz ve mükemmel ele alınıp işleniş genel sanat tarihini ve diğer tüm sanat disiplinlerini derinden etkilemiştir. “Çağdaş sanat akımları bu gelişime paralel ilerleyerek en üst düzeye çıkmış ve soyut seramik sanatının ortaya çıkmasına neden olmuştur” (Uludağ 1998). “Soyut Seramik Sanatı” kavramı günümüzde kesin bir yaklaşımla adlandırma yapılamamaktadır. Soyut Seramik Sanatı Kavramının karşılığı olarak Çağdaş Seramik Sanatı, Endüstriyel Seramik Sanatı gibi adlandırmalarda kullanılmaktadır (Uludağ, 1998). Seramik sanatının ortaya çıkışı, oluşumu ve gelişim sürecine dayanan teknik çözümlerler günümüzde de uygun bir formda devam ettirilmekte, seramik sanatını heykel sanatına yaklaştıracak deneyimlerden uzak durmaktadır (Özsezgin, 1992). İnsanlık tarihine paralel olarak geliştirilen, şekil verilip dekorlarla zenginleştirilen ve günlük bir kullanım aracı olan seramik, kadim sanatların en basit ve sade örneği olarak tanımlanmaktadır. Başlangıçta kendi ihtiyaçları için yaptıkları kap kaçakları zamanla daha iyi işleyerek, kültürün, duygunun ve inancın sergilendiği bir sanat disiplinine dönüştürmüşlerdir. Basit ama sade olmasına karşılık biçim ve estetik bakımından en zorlu sanat dallarından biridir (Sönmez, 2001). Günümüze kadar özelliklerini ve doğallığını koruyarak gelen ve plastik sanatlar içerisinde önemli bir yere sahip olan seramik sanatı yine kadim bir sanat dalı olan resim ve heykel sanatıyla paralel gelişmiş, dekore edilmiştir. Türkiye’de Çağdaş anlamda seramik sanatı, cumhuriyet dönemiyle gelişmeye başlamıştır. Füreya Koral, Vedat Ar, Ünal Cimit, Hakkı İzzet, İsmail Hakkı Oygur, Jale Yılmazbaşar, Mustafa Tunçalp, Sadi Diren, Atilla Galatalı, Hamiye Çolakoğlu gibi ilk dönem sanatçıları Avrupa’ya gitmiş, eğitim almış ve seramik sanatının gelişmesini sağlamışlardır.

Seramiğin mimaride kullanımı, çevresel koşullara ve kullanılan malzemeye göre değişkenlik göstermektedir. Selçuklu döneminde, genellikle geometrik, yıldız, çokgen, natüralist bitkisel, stilize bitkisel, yazılı, figürlü, nesneli, sembolik bezemelere yer verilmiştir. Osmanlı döneminde de Anadolu Selçuklu döneminde olduğu gibi dini ve sivil mimaride seramik panolara sıklıkla rastlanmaktadır. Bu panolarda bezeme unsuru olarak klasik motifler kullanılmıştır. Yine bu dönemde bitkisel ve stilize bezemelerinin seramik çalışmalara uygulandığı gözlemlenmektedir. Günümüz Çağdaş Seramik Sanatında resimsel anlatım sanatçıları tarafından farklı uygulamalarla yapılmaktadır. Bazı sanatçıları seramiği bir tuval gibi kullanarak resimsel anlatım yolunu seçerken, bazıları da seramiğin plastikliğini resimsel bir anlatımla sunmaktadırlar. P. Picasso, S. Dali, J. Miro ve H. Matisse B. Rahmi gibi önde gelen ressam kökenli sanatçıları, seramiği resimsel olarak

yorumlamış ve tuval gibi kullanmışlardır. Üç boyutlu seramik formlarda veya yüzeylerde resimsel anlatım her zaman uygulanmıştır. Dekor teknikleri; Seramik sanatında resimsel anlatımın en çok kullandığı yöntemlerdendir. Dekor teknikleri, seramik üzerine uygulamalarda kullanılan çeşitlilik, boyama, pişirme gibi özelliklere göre çeşitlendirilerek çoğaltılabilmektedir. Seramik sanatında forma değer katan unsurlar sadece dekor teknikleri ile sınırlandırılmaz kuşkusuz, yüzey değerlendirmeleri, doku uygulamaları ve farklı malzeme kullanımıyla da resimsel anlatım gerçekleştirilebilir. Sırın keşfedilmesi ve kullanılmasına bağlı olarak resimsel anlatımda farklı teknikler ortaya çıkmıştır. Sır kullanılmadan önce perdahlanarak geçirgenliği azaltılan ve astar kullanılan seramiklerde, rölyef, doku, astar gibi dekor tekniklerine sırın keşfi ile sıraltı, sırtüstü ve sıriçi teknikleri eklenmiştir (Sevim, 2008).

Akademisyen seramik sanatçılarından Adnan menderes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Öğretim Görevlisi Abdullah Kıvrak'ın aynı üniversitenin Fen-Edebiyat Fakültesi, C bloku öğrenci çalışma salonlarının duvarlarına 2013 yılında yaptığı iki seramik pano (Fotoğraf 1, 2), Çağdaş Türk Seramik sanatı için güzel bir örnek teşkil etmektedir. Öğrencilerin üniversiteye geldiklerinde, universal bir ortamda bulunmalarını hissettirmek, geniş bir perspektifle çevrelerine bakmak amacıyla böyle bir çalışma sanatçı tarafından yapılmıştır. Sanatçının salonunun doğu duvarına yaptığı **Kuşların Doğası** isimli panosu rölyef seramik tekniğindedir. 4.40 m genişliğinde ve 2,80 m yüksekliğindeki pano, her biri 40 cm. genişliğinde, kare formu yetmiş yedi parçadan oluşmaktadır (Fotoğraf 3). Şamot çamurunun işlenerek 1040 derecede fırınlanmasıyla yapılan seramik rölyefler, sembolik olarak doğada bulunan kuşların değişik hallerini yansıtmaktadırlar. Kuşlar gökyüzünde uçarlarken genel kompozisyona derinlik kazandırmakta, davranışlarına özgür bir alan oluşturmaktadırlar (Fotoğraf 4, Çizim 1). Sanatçı; kuşların hareketleriyle kendilerine oluşturdukları özgürlük alanının insanlar üzerinde de böyle bir davranış biçimi etkisi bıraktığını, bu nedenle kuşları her zaman özgürlüğün sembolü olarak gördüklerini yorumlamaktadır. Bu yorumlamadan yola çıkarak sanatçı üniversitenin özgür bir bilim ve eğitim kurumu, bilginin kazanılması ve hayata hazırlanmanın yeri, gençlerin bağımsız bireyler olmak için toplandıkları alan olduğu vurgusuna dikkat çekmektedir. Gökyüzünde farklı yönlere doğru uçan kuşların her birisi üniversitede okuyan gençlerin farklı bilim dallarında eğitim görmeleriyle özdeşleştirilebilir. Özellikle gökyüzünde herhangi bir kısıtlamaya ve engellemeye takılmadan uçan kuşların, sanatçıya da bir haz, bir ilham verdiği anlaşılmaktadır. Panonun alt bölümlerinde yine kuşların doğası işlenmiş, yere konmuş, ölmüş, su içerken veya beslenirken ve hareketlenmeye hazırlanırken betimlenmişlerdir. Yaşamın her evresinin farklı gözlemlerle anlatıldığı bu bölümde hareket alanının biraz daha az olduğu görülmektedir (Fotoğraf 5, Çizim 2, 3). Doğanın önemli bir parçasını oluşturan kuşların özgürlüğünün anlatıldığı seramik rölyef oldukça başarılı bir örnektir. Bu aynı zamanda doğadaki bütün yaşamsal döngünün ve İrili ufaklı, canlı cansız kuş figürlerinin yani doğumdan yaşama, yaşamdan ölüme kadar olan anları resim tablosu gibi izleyicisine sunulmaktadır (Fotoğraf 6, Çizim 4, 5).

Devinim Panosu; Çalışma salonunun batı duvarına yapılan ikinci seramik rölyef pano, birinci panoyla aynı ölçülerdedir. Ana teması Devinim olan pano; 4.40 m genişlik-

te, 2.80 m yükseklikte ve yetmiş yedi levhadan oluşmaktadır (fotoğraf 7). Yatay ve dikey devinimler diye adlandırılan eser; doğadaki devinimi anlatmaktadır. İnsanın doğadaki hareketleri gözlemediğinde, genellikle yatay ve dikey hareketlerle sınırlandırıldığı anlaşılmaktadır. Yatay ve dikey devinimler içerisinde insanın daha çok yatay hareketlere maruz kaldığı, dikey hareketlerde fazla bir başarı sağlayamadığı görülmektedir. Panonun alt bölümü daha düz bir dalgalanmaya sahip olup, kırılmalar az görülmektedir (Fotoğraf 8, Çizim 6). Sanatçı burada genel ve düz bir akış ve bu akış içerisinde kırılmalara az yer vermiştir. Düz bir akış halinde verilen bu bölüm, toplumların bilgi, kültür ve sanat hayatlarının düz akışını vurgulamaktadır. Bilgi toplumu özelliğini kazanan insanların hayatlarında kırılmaların çok az olabileceği, düzgün bir hayat çizgisi ile üst tabaka denilen akış içerisinde yer alabileceği anlatılmaktadır. Seramik panonun üst bölümünde ise düzgün olmayan, sık sık kırılmalara uğrayan bir akış sunulmaktadır. Bilgi toplumu olmayan, insanların hayatlarında fazlaca kırılmaların olacağı, düzgün bir yaşam standardına ulaşamayacağı vurgulanmaktadır (Fotoğraf 9, Çizim 7). Normalde genel bir akış içerisinde zıt olarak yapılan devinimlerin güçsüz ve sık sık kırılmalara neden olacağı, dikey devinimlerin bir başarı sağlayamadığı gibi başarısızlığa yol açacağı bir gerçektir. Sanatçı: düz bir bilgi, sanat ve kültür akışı olmayan toplumların birer alt tabaka olarak kalacağı temasını üst bölümde vermektedir. Panonun her iki bölümünde de genel akışa karşı duruşumuzun gerekliliği, yine de düz akıntıyı kesen ters çizgilerin birer aykırılık olarak görülmesi ve aykırılıklarında bilgi toplumu içerisinde önemli olduğu izleyiciye aktarılmaktadır.

Değerlendirme

1960'larda seramik pano çalışmalar artış göstermiş, mimari yapıların iç duvarlarına seramik pano çalışması gerçekleştirmiştir. Bunlar arasında Jale Yılmazbaşar Türkiye'nin ilk kadın seramik profesörü olarak ün yapmıştır. Onun, 1969 yılında, Özel İdare Binası İl Genel Meclisi holüne yapmış olduğu "İstanbul" isimli seramik duvar panosu, bu dönemde yapılan örneklerden biri olarak dikkati çekmektedir. Çalışmalarında figürlere de ağırlık veren sanatçının bu panoda mimari unsurları ve tabiatın alınan bitkisel formları bir arada kullandığı görülmektedir. Büyük yapılan seramik panolarda, Sadi Diren ve Bedri Rahmi Eyüpoğlu'nun çalışmalarında olduğu gibi çoğunlukla figüratif ve geometrik şekiller görülmektedir. Bina ve kaplanacak seramiğin uyumlu olması da göz önünde bulunduran ve tasarımı etkileyen bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Seramik tasarımın binanın şekline, binanın ışık almasına ve boşluk-doluluk oranlarına göre yapıldığı gözlemlenmektedir. Kısaca seramiğin binaya giydirilebilmesi önemli bir husustur ve sanatçıların tasarımlarına bakıldığı vakit buna dikkat edildiği fark edilir. Bu dönemde, sanatçı ve mimarlar hep bir arada çalışmışlar, seramik panolar genellikle kamu binalarında yer almış ve bunun için ciddi fonlar ayrılmıştır. Seramik özellikle 1970'lerde devlet desteğiyle popüler hale gelmiş ve yarışmalar yaygınlaşmıştır. İlk özel seramik atölyesi sahibi kadın sanatçı da olan Füreya Koral, yaptığı çağdaş seramik uygulamalarıyla seramik alanına katkı sağlamıştır. Divan pastanesindeki çalışması yaptığı seramik duvar panolarından bir örnek

olarak verilebilir (Fotoğraf 10, 11). Bu pano, stilize formda ve farklı ebatlarda kuş figürleri ile bezenmiştir İddiasız renklerle formlar ön plana çıkan çalışmada boşluk-doluluk oranlarının renklerle vurgulanmış, hareket halindeki kuşlar mekâna yansıtılmıştır. Bir diğer yönden bakıldığında mimari mekânların dış yüzeylerine de seramik pano çalışmaları yapıldığı görülür. Bunlar caddelerde yer alan alt geçitlerde, çeşitli mekânlarda binaların dış yüzeylerine uygulanmıştır. Ressam ve şair Bedri Rahmi Eyüpoğlu, çok farklı tekniklerde çalışmalar üretmiş, geleneksel motifleri çağdaş tekniklerle yorumlamıştır. 1963-69 yılları arasında Vakko fabrikası, Karaköy Tatlıcılar ve İstanbul Manifaturacılar Çarşısı için çeşitli malzemelerle panolar hazırlayan sanatçı, Eyüpoğlu'dur. Tüm bu sanatçıların yaptıkları çalışmalarında, mimari yapıların iç yüzeylerine olduğu gibi dış yüzeylerine de geleneksel figürlerden ve Anadolu motiflerinden esinlenerek seramik kaplamalar yaptıkları görülmektedir. Bu tasarımların genelinde figüratif ve geometrik unsurlar çok daha sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Seramik Sanatçısı Abdullah Kıvrak'ın seramik panolarında figüratif ağırlıklı bir bezeme görülmektedir. Özellikle çalışma salonunun doğu duvarında buluna kuşların doğası panosu Füreyâ Koral'ın Divan oteli pastanesi duvarı seramik panosunun konusuyla benzerlik göstermektedir. Sembolik olarak doğada bulunan kuşların değişik hallerini yansıtan panoda, irili ufaklı, birçok kuş figürü bulunmaktadır. Sanatçı hem doğu duvarı hem de batı duvarı panosunda figür ve şekilleri sembolik motifler halinde kullanarak özgün bir anlatım yöntemi kullanmıştır. Modern seramik sanatının gerektiği gibi yöntem ve tekniklerini kullanarak özgün bir sanat eseri ortaya konmuş ve Türk Seramik Sanatına sunmuştur.

Sonuç

Bu çalışmada Adnan Menderes Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi C Blok öğrenci çalışma salonu duvarlarına yapılan seramik panolar değerlendirilmiştir. Öncelikli olarak seramik sanatının bir tarihçesine değinilmiştir. Türkiye'de Cumhuriyetin kuruluşu ile birlikte dünyada ortaya çıkan modern seramik sanatı anlayışına yönelik çalışmalar üzerinde durulmuştur. Seramik duvar panolarının mimariye uygulanması ve çağdaş seramik panoların süslemelerinin eski motiflerin modernize edilerek kullanılabilmesi üzerinde durulmuştur. Günümüzde yaşam tarzının değişmesi tüm sanat dallarında olduğu gibi seramik sanatını da etkilemiştir. Yeni uygulamalar, teknikler ve dekorasyon zenginlikleri, çağın getirdiği şartlara göre düzenlenmekte, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde görülen geometrik, bitkisel, stilize edilmiş bitkisel ve figürlü bezemeler, cami, Kâbe, köşk ve manzara resmine dönüşmüş, Cumhuriyet döneminde ise yerini modernize olma yolunda geleneksel anlatımın çağdaşla buluşmasına bırakmıştır. Bugün ülkemiz seramik sanatı uygulamalarında gelenekten moderne bütün motifleri birbirlerine girift bir anlatımla görülebilmektedir. Yaşam tarzındaki değişimler, seramik sanatı alanını da etkileyerek değiştirmektedir. Yeni teknikler, bezeme unsurları, yaklaşımlar çağın şartlarına göre değişmekte ve evrilme sürecine ayak uydurmaktadır. Biçim ve süslemenin bir arada olduğu seramik sanatının ruhuna özgün olarak, C Blok Öğrenci Çalışma Salonu duvar panoları

da biçim ve süsleme açısından birbirlerini tamamlamaktadırlar. Özellikle genç beyinlerin oturup çalışma yaptıkları salonda, onların gelişim amaçlarına yönelik süsleme programı olarak sanatçı tarafından düzenlenmiştir.

Kaynakça

- Acarsoy, A. (1983). *Seramik teknolojisi*. İstanbul: Literatür Yayınları.
- Hoşnut, G. R. (2006). *Üretim tekniklerine göre seramik pano uygulamaları, Türkiye'deki örnekler ve bir sergi*. Yayınlanmamış sanatta yüksek lisans tezi, Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaçar, V. (2016). *Geleneksel çizgide çağdaş söylem*, Seramik sanatında dün ve bugün sempozyumu. Pera Müzesi Sempozyumları, İnan Kırarç Vakfı Yayını, İstanbul.
- Öney, G. (1987). *İslam mimarisinde çini*. İstanbul: Ada yayınları.
- Özsezgin, K. (1992). *Seramiğin seramiğe özgü kanunu*. (Hamiye Çolakoğlu Katalog) , Şekerbank Yayınları, Ankara, 1992.
- Sevim, Sıdıka. (2018). *Seramik dekorları ve uygulama teknikleri*. İstanbul: Nobel Akademik Yayınları.
- Sevim, Sıdıka. (12 Mart, 2016). *Seramik sanatında geleneksel çini motiflerinin çağdaş yorumu ve Eskişehir seramik parkı örneği*. Seramik sanatında dün ve bugün sempozyumu, Pera Müzesi Sempozyumları İnan Kırarç Vakfı Yayını, İstanbul.
- Sönmez, N. (2001). *Seramik sanatında resimsel etkiler, seramik sanatı ve sorunları, 2*. Uluslararası Avanos Seramik Sempozyumu, Nevşehir/Avanos.
- Türedi Özen, A. (1993). Ateşin toprağa hükmettiği sanat. *Anadolu Sanat Dergisi, 1*, 157-163.
- Türk Dil Kurumu Sözlüğü. (2013). *Seramik maddesi II*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Uludağ, K. (1998). Seramik sanatının kimlik sorunu. *Türkiye'de Sanat Dergisi, 33*, 36-38.

Fotoğraf ve Çizimler

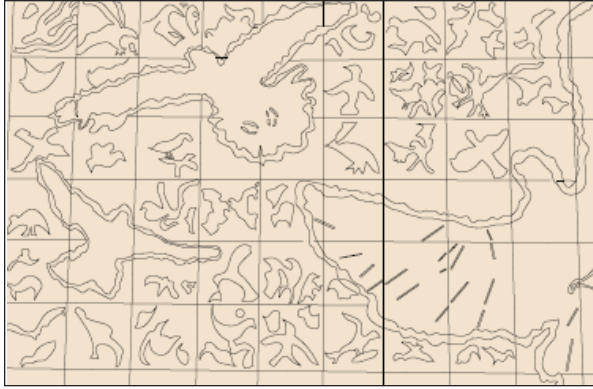
Fotoğraf 1. Doğu duvarı panosu genel görünüm

Fotoğraf 2. Batı duvarı panosu genel görünüm

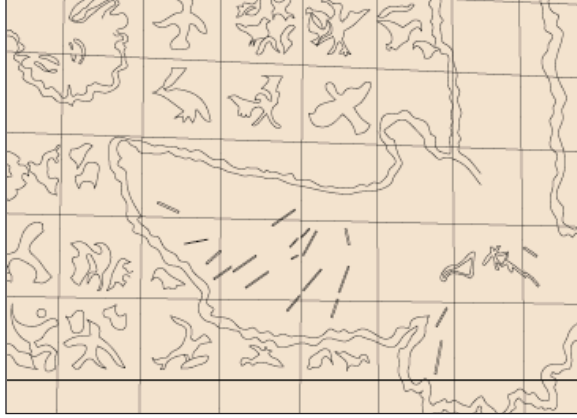
Fotoğraf 3. Doğu duvarı panosu

Çizim 1. Doğu duvarı panosugenel

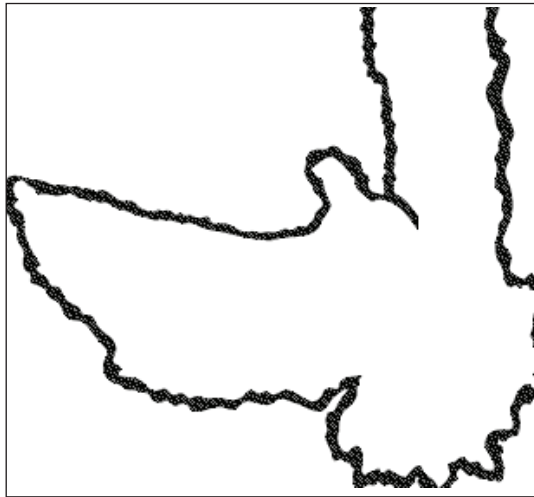
Fotoğraf 4. Doğu duvarı kuşlar panosundan ayrıntı

Çizim 2. Doğu duvarı kuşlar panosundan ayrıntı

Çizim 3. Kuşlar panosundan büyük kuş motifi

Çizim 4. Kuşlar panosundan kuş motifi

Fotoğraf 5. Doğu duvarı panosu alt bölümünden ayrıntı

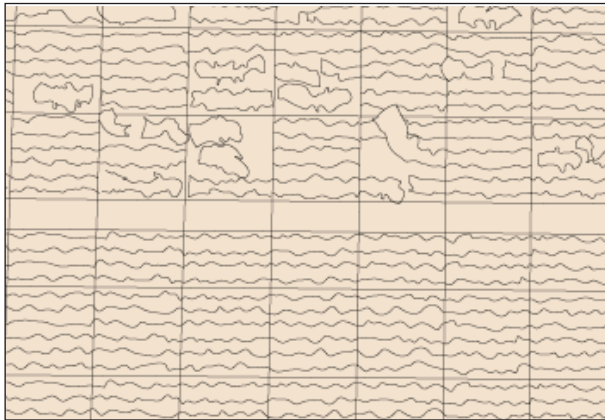
Fotoğraf 6. Kuşlar panosundan ayrıntı

Çizim 5. Kuşlar panosundan ayrıntı

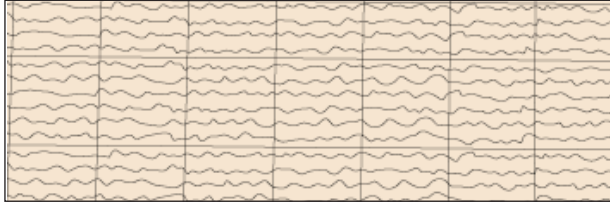
Fotoğraf 7. Batı duvarı devrim panosundan genel görünüm

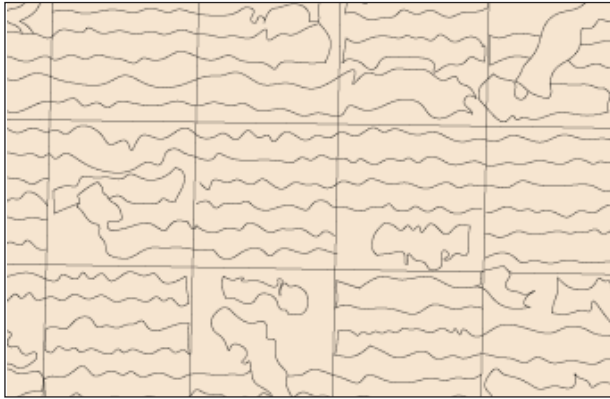
Çizim 6. Batı duvarı devrim panosu genel görünümü

Fotoğraf 8. Batı duvarı devinim panosunun alt bölümü

Çizim 8. Batı duvarı devinim panosu alt bölümü

Çizim 9. Batı duvarı devinim panosu üst bölümü

Fotoğraf 9. Batı duvarı devinim panosunun üst bölümü

Fotoğraf 10. Füreya Koral Divan Oteli pastanesi seramik panosundan görünüm
(Ali Konyalı & Tarkan Kutlu'dan)

Fotoğraf 11. Füreya koral divan oteli pastanesi seramik panosundan görünüm
(Ali Konyalı & Tarkan Kutlu'dan)